

300 yıllık **arayışlar döneminde** yaptığımız en büyük hatalardan birisi ve en önemlisi bizi biz yapan irfandan kopup, batıdan kopyaladığımız kültür bataklığına saplanmamız oldu.

Oysa asırlardır irfanla gelişen bir millette kültür karşılığı olmayan bir kavramdı.

Bu ontolojik savruluş bize çok pahalıya mal oldu.

Bir hayat nizamı olan dinimiz İslam'ı "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" yaklaşımı ile hem diğer muharref dinlerle aynı kefeye koyduk, hem de genel kültürden ibaret malumattan ibaret olduğu yanışına düştük.

Cemil Meriç, kültürü "katı ve fakir" bulur; onun karşısına medeniyeti değil, irfanı koyar. İrfan; kültürü de, medeniyeti de, dünya görüşünü de içeren bir anlam zenginliğine sahiptir. Meriç'in irfan tanımı, insan ile varlık arasındaki ilişkinin maddi ve manevi yönlerini ihtiva edecek

genişlikte olduğunu göstermektedir:

“Batı'nın kültürü var, bizim irfanımız. İrfan, insanoğlunun has bahçesi, ayırmaz, birleştirir. Bu bahçede kinler susar, duvarlar yıkılır, anlamsızlıklar sona erer. İrfan **kendini tanımakla** başlar. Kendini tanımak için yargıların köleliğinden kurtulmak gerekir. İrfan, nefis terbiyesi, olgunluğa açılan kapı, amelle taçlanan ilim. Kültür, irfana göre katı ve fakir. İrfan, insanı insan yapan vasıfların bütünü, yani

hem ilim, hem iman ve hem de edep

’
Batı kültürün vatanı. Ne Batı'yı tanıyoruz, ne Doğu'yu; en az tanıdığımız ise kendimiz.”

[1]

Cemil Meriç irfanın yerine koyduğumuz kültürün en önemli referanslarından olan hümanizm üzerinde de uzun uzun tahliller yapar. “Hümanizm, insan haysiyetine saygı, insana tabiat içinde istisnai bir değer vermekse, İslamiyet tek gerçek hümanizmdir” der Meriç. Ama insanı tanrının yerine koymaya gayreti olarak hümanizme ve insan-merkezciliğe şiddetle karşı çıkar. Hümanizm insanı ilahlaştırırken İslam, onu varlık dairesi içinde layık olduğu saygın bir yer verir. Meriç hümanizmin sağ sol versiyonlarına şiddetle karşı çıkarken, Kemal Tahir'den de bir alıntı yapar: “Hümanizm, dünyanın en namussuz sömürüsü olan burjuva sömürüsünü ört bas etmek için ileri sürülmüş bir duman parçasıdır.” [2]

İrfanından koparak kültür ve hümanizme kaymış Müslümanı müstağrib olarak değerlendirir Meriç: “İrfanından kopan, ana dilini bile unutan müstağribler kafilesi kime, neye bağlanacak?...Müstağrib ne yeni bir dünya görüşü kurabilir, ne de Batı'nın cömertçe sunduğu türlü ideolojiler arasında seçim yapacak güçtedir. Seçmek için, anlamak lazım; anlamak için, karşılaştırmak. Mukayese, irfana dayanır.” [3]

Ne Batı'lı olabilmiş, ne Doğu'lu kalabilmiş müstağrib aydınlara şu tespitlere yol gösterir: “19. asra kadar, Osmanlı ülkesinde ortak bir şuur vardı: İslamiyet. Vahye dayanan hakikatler bütünü... Sosyal bir sınıfın yahut kavmin değil, ümmetin inançlarını dile getiriyordu. Ayıran değil, birleştirendi... Yunus'un mısralarını kanatlandıran imanlar, Mesnevi'deki pırıltılar aynı ezeli nurdan. İslamiyet Süleymaniye'de kubbe, İtri'de nağme, Baki'de şiir.” [4]

Bugün İslam, birçok insanın zihninde sembollerle ifade edilen ve yaşanan bir kültür maalesef.

“Meeting Müslümanlığı” ismini verdiğim bu yaklaşımda İslam özünden koparılıp **belli şekil, mekan ve zamanlarda** yaşanan bir kültür haline getirildi.

Bütün bir yılda aranması emredilerek bütün gecelerin kıymetlendirilmesi arzu edilen kadir Gecesi Ramazan ayının 27. Gecesine sabitlenip camiler dolduruldu, fotoğraflar verildi, günahlar sıfırlandı.

Ertesi gün camilerin almadığı Müslümanlar çokoprens almaya gittiler, zira yıllık sevap depolanmış, günahlarda nasıl olsa birçok hocanın şهادeti ve imzasıyla silinmişti.

Ufak tefek sevap eksikliği veya günah artığı kaldıysa onlarda Cuma namazlarında hallediliyor...

Umreyi konuşmaya bile gerek yok. İnsanlar yılda bir umre ile gidiş, hazırlanış, oradan fotoğraflar, dönüş, hurma, zezem, misvakla tam bir yılı ihya edebiliyorlar artık.

İnsanlar kostümleriyle değerlendiriliyor, takke, sarık, sakal, 99 luk tesbih varsa tamamdır.

Arayışlar dönemi ile alakalı kifayet-i müzakere talep ediyorum. Edindiğimiz bilgi ve tecrübeyi yedeğimize alarak Kur'an-ı Kerim ve Sahih Sünnet rehberliğinde yeni bir zihin ve gönül dünyası kurmanın vaktidir.

Bu konuda tercihimiz; uzun süredir ihmal ettiğimiz akıl, kalp ve vicdanın birlikte hareket ettiği, insanın kendi derinliğinden hareketle aleme açıldığı irfan yoludur.

İslam kültürünün özü şu: Senaryoyu kendin yaz, kutsal mekanları sahne olarak belirle, kostümleri seç, güzelce oyna, haberin yokmuş gibi kaydet ve paylaş...

İslam irfanın özü ise; her mümini kendinden üstün bilen bir tevazu, her geceyi kadir bilen bir zaman genişliği, her kişiyi hızır bilen bir feraset, hazineyi virane şekil ve gönüllerde arayan bir şefkat ve merhamet, her kelime ve ameliyle rızayı kazanma veya kaybetme dengesi, ilmin amele, amelin ihlasa, ihlasın ahlaka dönüştüğü bir derinlik ve itminan, aynı zamanda ibadete ve amele güvenmeme; sadece gönlüyle Rabbine olan rabitasına odaklı sade, sürekli, gösterişten uzak bir içeriye yürüyen bir hayat...

[1] Cemil Meriç, Kültürden İrfana, İnsan Yayınları, İstanbul, 1986, s. 11.

[2] Cemil Meriç, Kırk Ambar: Rumuzu'l-Edep, Cilt, I, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, s. 85.

[3] Cemil Meriç, Mağaradakiler, İstanbul, Ötüken, 1980, s. 272-3.

[4] Cemil Meriç, Işık Doğudan Gelir, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008, s. 52-108.